

ԽՄԲԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարդիտական, գրական, հասարակական, բնագիտական, քաղաքական պատկերազարդ հանդէս.

(ԲՃԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ) Ազգային 3 ռ. (արտասահման 5 ռ.) Տարազ 6 ռ. (արտասահման 10 ռ.) Ազգային-Տարազ, յաւելումներով 10 ռ. (արտասահման 18 ռ.) Տարազ (II հրատ.) ամիսը 50 կ. տասնօրին 35-ը Թիֆլիսում 30 կ. դուրսը 40

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՄ Է՛ ամեն յիշով Տարազի երեսի մի հինգերորդական արդը՝ առաջին երես 40 կողմ, վերջին երես 25 կողմ, մանրատառ (պլատի) Արտասահմանից կրկնակի Շատ անգամ կրկնուող յայտարարութիւններն տասնօրին համաձայնութեամբ:

ԽՄԲԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ յողանջները կրճատում է, ենթարկում փոփոխութեան և չէ տպելիքը երեք թերթից պահատ չէ վերադարձնում: Անձնական տեսակցութիւն խմբագրի հետ երեքշաբթի և ուրբաթ առաւօտեան ժ. 11—12:

ԽՄԲԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ Թ ի ֆ լ ի ս. Մագաթեան փ. տ. № 5, բաց է ամեն օր (բացի կիրակի և տօն օրերից): առ. 10 ժ. մինչև 2-ը կէսօրից յետոյ: Հասցէն՝ ТИФЛИС, ред. ТАРАЗ. Rédaction TARAZ. Gaucase, Tiflis.

№ 9 Շաբաթ, Նոյեմբերի 8

ԳԻՆԵՆ Է 10 ԿՈՊ.

Տ ա ս ն և ի ն ն ե ր ո Ր զ տ ա ր ի 1908

Բացում է ԱՂԲԻԻՐԻ և ՏԱՐԱԶԻ առաջիկայ 1909 թ. թաժանորդագրութիւնը
XXVII ՏԱՐԻ XX

Պրէմիաները են՝ 1) Ազգայնորդ Տ. Տ. Մատթէոս II Հայրապետ, 2) ԱՂԲԻԻՐԻ XXV-ամեայ տօնակը և յաւելումներ: Պրէմիաներն ստանում են ԱՂԲԻԻՐ-ՏԱՐԱԶ միենոյն հասցէով ստացող բաժանորդները, իսկ միայն ԱՂԲԻԻՐ ստացողներէց նրանք, որոնք բաժանորդ կը գրեն մինչև առաջիկայ գեղարդիտական 1-ը, վճարելով 3 ռ. (արտասահման 5 ռ.) կը ստանան և ՎԵՀԱՓԱՌ ԻԶՄԻՐԼԻԿՆԻ 18 զոյնով տպուող մեծադիր և փոստանդ պատկերով: Լոյս տեսնող հաւարներին քանակն ու ծաւալը կաշնում ունին վճարող բաժանորդների քանակից:

Ազգայնորդ Տ. Տ. Մատթէոս II

ԲԱՑԱՐԱԿ ՆԱՄԱԿՆԵՐ
XXXVI

ՈՂՋՈՐՆ ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱՅԻՆ

Աղիարհիո երեսին չը կայ մի ազգ, որի ազգապետի ընտրութեանը մասնակցի թէ Ասիան, Աֆրիկան, Ամերիկան և թէ Եւրոպան: Ինքնապետութեան պարզ է ուրեմն, թէ որ աստիճան դժւար պիտի լինի մի ընտրութիւն, որի ընտրեալն իր մէջ ամփոփէ տիեզերքում սփռւած համայն հայութեան տենչանքները:

Աւելի ևս նշանակալից ու դժւարին էր այժմեան կաթողիկոսական ընտրութիւնը, նամանաւանդ այն պատճառով, որ դեռ խոնձարուրի մէջ սահմանադրական կենսալից երկրների (Ռուսաստանի, Տաճկաստանի և Պարսկաստանի) պատգամաւորներն առաջին անգամ ազատ ընտրութիւն պիտի կայացնէին զազոնի քւէարկութեամբ: Կարող էին պատահել թիւրիմացութիւններ, որոնք բարեբաղդաբար չեղան շնորհիւ այն գիտակցութեան, որի ներկայացուցիչն էր պատգամաւորական համազգային մեծ ժողովի ատենապետ, Բերլինի վեհաժողովում մեր տենչանքների թաւրգման և երեսուն ձիգ տարիներ այդ տենչանքները փայփայող, պաշտպանող Մինաս Չերազ:

Ողջունելով համերաւոտը Չերազի գիտակից գեղարդարութիւնը և շնորհաւորելով նրա յաղթական վերադարձը հայրենիք ու ազգի բարձր և պատասխանատու ժողովի ատենապետ ընտրելը, լիայոյս ենք, որ Մինաս Չերազ թաւրգման կը հանդիսանայ մեր զգացումներին և իղձերին ազգայնորդ Տ. Տ. Մատթէոս II կաթողիկոսի առաջ, որին անձկանօք և սրտատրոփ սպասում է համայն գիտակից հայութիւնը

Յ. Գեհրգոսեան

Կարողիկոսական րնցումքեան առիթով մեզ հիւր ասնկանայ մեր եղբայրակից գրականագէտների և հրապարակախօսների պատիւն պատ, շաբաթ, նոյեմբերի 8-ին, Երեկոյեան Աղբիւր-Տարազի խմբագրութիւնը իր Գրական-Գեղարդիտական Սալօնում սպիւս է մի խրկնոյթ, ուրին հրախրւած են և տեղական հայ գրականագէտներն ու հրապարակախօսները:

ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ
Հայկական դատի պաշտպան

ՀԱՅՐԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Մահուան տարեդարձի առիթով)

Աննկուն հոգով դու շայակեցիր
Հայրթեան խաչը՝ ծանր, անգուման.
Դէպի Գողգոթա՝ բարձր, ամպածիր,
Դու վեր սրացար սէզ արծուի նման:

Թոյիչող ազատ, թոյիչող խիղախ
Ու դու չիմացար ո՛չ սարսափ, ո՛չ վախ.
Վատարարականի Ա՛ճ-Ի՛ն սրգապանձ,
Ամեն ինչ յաղթեց թոյիչող անսանձ:

Եւ հասար այնտեղ... ըսաց ըսիտը խլեց,
Տարաւ քեզ հեռու, մի անյայտ աշխարհ,
Եւ քո աստղն էլ թուա ու ծածկեց,
Մեր յոսոյ աստղը՝ սիրուն, լուսավառ:

Յ. ԳԵՏՐԳՈՍԵԱՆ

Ա. ԷԶՄԻԱՆԻ ԿԱՄԱՐՆԵՐԻ ՏԱԿ

Նոյեմբերի 1-ին կաթողիկոսական ընտրութեան արարողութիւնը վերջանալուց յետոյ, զոյն ընտրողական ժողովի ատենապետ Մինաս Չերազը, գիւմելով Ռուսիոյ կառավարութեան կողմից նշանակւած ներկայացուցիչ կոմս Տիգէնհաուզէնին, ֆրանսերէն լեզուով, ճանուն ժողովի, յանուն մանաւանդ Թուրքիայի հայոց՝ ընտրհակալութիւն յայտնեց Կայսերական կառավարութեան, որ իր օրէնքներով հնարաւորութիւն տուց հայ ազգին ամենայն ազատութեամբ կատարել իր եկեղեցու պետի ընտրութիւնը, ընտրհակալութիւն յայտնեց իրան կոմսին, իրրե կայսերական բարձր կառավարութեան արժանաւոր ներկայացուցիչն:

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԻԿԻ

(Մահուան տարեդարձի առիթով)

Մ Ն Ա Ս Չ Ե Ր Ա Չ

Աշխատանքային հասարակական դատը պաշտպանելիս

Առ այս՝ ազնիւ Կոմսը «Փրանսերէն լեզուով շնորհակալութիւն յայտնեց բարեմաղձութիւնների համար, որոնք,—ասաց—կը հաղորդեմ Տէր Փոխարքային, և շնորհաւորեց ժողովը, որ կարողացաւ ամենայն օրինաւորութեամբ և կարգապահութեամբ ընտրել հայ եկեղեցու ղեկավարը»:

Արդ՝ մենք սրտի յուզիչ բերկրութեամբ արձանագրում ենք այս փաստը և եօթնեակ դժով ընդգծում և ի շարս պատմական նշանակալից փաստերի շարքում: Մեր փոքրիկ ազգի, մանաւանդ վերջին դարերի նսեմացեալ պատմութեան մէջ, այս առաջին անգամն է, որ համայն հայոց ազգը, ի դէմս իր պատգամաւորներէ, խմբած մեր ազգային հաւատի կենդրոն՝ Ս. Էջմիածնի բազմադարեայ կամարների ներքոյ, պատգամաւորական ժողովի՝ ատենապետ անդդիւհապատակ, տաճկահայ Մինաս Չերազի բերանով, պաշտօնապէս խօսեց մեծագոր Ռուսաց Կայսեր ներկայացուցչի հետ և խօսեց միջազգային լեզուով՝ Փրանսերէն լեզուով և ընդունեց պատասխան նոյն լեզուով:

Այստեղ, այս սուրբ և սրբազան վայրում ներկայացրած էր Ռուսահայը, Փոքրբանալը, Պարսկահայը, Հնդկահայը, Արաբահայը, Բուլղարահայը և Ռումանահայը և այս անգամ Մեծ Ռուսոյի ներկայացուցչին իր դէմն ունէր կանգնած ոչ թէ մի ոռոսահայատակ ազգ, այլ այդ հպատակութիւնից զուրս մի ազգի ամբողջութիւն, որին նա լսեց և որին պատասխանեց միջազգային՝ Փրանսերէն լեզուով: Այդ մէկը:

Բայց և երկրորդը ոչ պակաս նշանակալից է. դա այն է, թէ ինչ ասաց Ռուսիային Հայ ազգը: Նա, Հայ ազգը constater արեց, փաստադրեց և յանձնեց այդ Ռուսիայի ներկայացուցչին,—փաստադրեց թէ Ռուսաց մեծ ազգի Մեծ Կայսրը ամենայն ազատութիւն տուել է Հայ ազգին՝ աշխարհի չորս կողմից զալ ժողովել իր երկրում և ամենայն ազատութեամբ, համաձայն Հայ ազգի դարեւոր աւանդութեանց, կատարել Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութիւնը, որի համար և իր երախտագիտական շնորհակալութիւնն է յայտնում Կայսերական բարձր կառավարութեան:

Կոմս Տիգրանուղէնը խոստացաւ հաղորդել այդ արտայայտութիւնները Տէր Փոխարքային: Հետեւաբար, ի հարկէ, կը հաղորդէին և Քաղաւոր Կայսրին:

Եւ՝ ոչ պնտահական և ոչ անցողական պէտք է համարել այս դէպքը, որը մենք անանցելիք նշանակալից և պատմական: Նոր էջ է բացել Հայի պատմութեան մէջ. դեռ մի կողմը թողած Պարսկահային, որի մեծ հայրենիքի—Պարսկաստանի մօտիկ ապագայի վերայ, անցողակի ասած, մենք բնաւ յոռետես աչքով չենք նայում, չը պէտք է մոռանալ, որ պարսիկ ժողովուրդը Իրանական արիւն ունի, ունի և հնադարեայ քաղաքակրթութիւն. գլուխը չը պէտք է լինի նրան պատուով ելնել այսօրայ իր քառասական զրուքիւնից և մենք նոյն իսկ այսօր, չընայելով փաստերի հակասութեանը, Պարսկաստանը և Պարսկահային շատ աւելի քան հազար տարի մեծագործան փոթորիկներէ, քան թուրքիւն և թուրքահային: Այն, ուր էջ է բացել, ասացի, Հայի պատմական կեանքի ներկայ ընթացքում, բացել է թուրքիւնը՝ հրատարակած սահմանադրութեամբ. որչափ էլ երկրուն լինի այդ սահմանադրութիւնը և որչափ աղէտաբեր իր առաջին քայլերում, այնուամենայնիւ կը զայ մի օր, երջանիկ օր, երբ ամպերը կըցրեն ազատութեան արեւ լուսատու և ջերմացուցիչ ճառագայիլներով տալ:

Նոր էջ, այո, և այսօրայ թուրքահայի ազգային սահմանադրութիւնը և Ազգային ժողովը այն ժէ, ինչ էր

նա լինեցաւ իր կէս դարաւ ղոյումնան հապաքին է՝ վսեմ է, թէ՛ նսեմ: Ասողներ կան, հանգոյն ժեռն թուրքերի, թէ՛ օսմանական մեծ սահմանադրութեան սկսելովը, այլ ևս միտք չունի (raison d'être) մասնակի հայոց ազգային սահմանադրութիւնը. ergo, ուստի, ասել է թէ՛ նսեմացաւ կիսադարեան ազգային սահմանադրութիւնը...

Բայց ոչ. մենք ուզում ենք ասել, թէ վսեմացաւ և ոչ նսեմացաւ Եւ վսեմացաւ անհամեմատաբար: Ահա թէ ինչպէս: Տ'այսօր ազգային սահմանադրութիւնը նախ համայն թուրքահայոցը չէր, այլ լոկ Պօստանոյց և անգամ՝ և ոչ Պօստանոյց—այլ դա մի յուր էր, սոսկ անմարմին չուր, որով չըջապատուում էր Պօստոյ Հայոց պատրիարքի գահը, ըստ սուլթանական խորագնին տրամաբանութեան հայ ռայեայի կենսական հիւթերը բամբուլն առաւելապէս կատարեալ օրինականութիւն տալու համար: Փայլուն ապացոյց ասածներէս՝ մանաւանդ վերջին երկու տասնեակ տարիները: Իսկ այսօրայ սահմանադրութիւնը, թէ՛ և նա լինէր նոյն և եթէ կանոնադրական բովանդակութեամբ, միանգամայն այլ նշանակութիւն է ստանում: Խնդրեմ ընթերցողներին ուշադրութիւնը. ևս գնահատում եմ իրերի զրուքիւնը և նրանց փոխադարձ յարաբերութիւնը տիրող ուժի մի հետ. ամեն ինչ կախած կը լինի, սակայն, ազգային սահմանադրութեան ղեկավարներից և ղեկավարներից՝ ի դէմս նորընտրեալ կաթողիկոս պատրիարքի, սրբաշնորհ Մատթէոս Բ-ի և վարդապետ Բովանդ և բերեղացած գործիչ Մինաս Չերազի: Եւ մենք լիայոյս ենք և լիահաւատ, որ սահմանադրութեան այդ տաղանդաւոր ղեկավար ճարտարագետները, քաղաքական կանաքի և զործունէութեան այնքան դասնութիւն ճաշակած և հրով ու ջրով անցած, այսօր մի հուժկու շարժումով կը ձգեն ազգային նաւը իր իսկական միակ արժանաւայելի ճանապարհի վրայ:

Բայց որն է այդ ճանապարհը և ինչի՞ մէջ է կայանում այսօրայ ազգային սահմանադրութեան վսեմալից նշանակութիւնը:

Ամենից առաջ նրա մէջ, որ այսօրանից իսկ սահմանադրութիւնը՝ ոչ պատրիարքական է և ոչ սուլթանական, այլ գերազանցօրէն հայաստանական, համայն թիւրքոյ—համահայկական. այդ մէկը:

Երկրորդը՝ որ սահմանադրութիւնը ց'այսօր ունէր միայն և եթէ սոսկ ներքին կիանքի բովանդակութիւն և այն խիստ անձուկ սահմաններում. մի դպրոց բանայ, մի եկեղեցի շինել, մի առաջնորդ նշանակել,—անհ գրեթէ բոլոր բովանդակութիւնը և այն՝ մի անհանգստեան աւելի ևս սեղմում էր, քան ընդարձակում: Բայց այսօր՝ մնալով հանդերձ ներքին բովանդակութեամբ, պէտք է դնի իրեն պետական սահմանադրութեան յարաբերութեան մէջ. պէտք է նա, ազգային սահմանադրութիւնը նորանոր սնունդ ստանայ պետական սահմանադրութիւնից և նոր ճանապարհներ ու հօրիզոններ բանայ իր առաջ և նոր եղանակներ, նոր բարդացեալ մօտիւններ: Բազմակողմանի խնդիրներ կը ծագեն, կը յղանաւ և կը ծնին, որոնց մասին ց'այսօր երազել անգամ չէր կարելի. օրինակ՝ զինուոր տալու խնդիրը իր բազմադիմի ձևերով կայն կայն...

Ի մի բան՝ այն բոլոր բերեղանք իրաւանց արտայայտութիւնը, որ ձեռք է բերել Օսմանցի քաղաքացին,—պէտք է մուտք գործեն և հայոց ազգային սահմանադրութեան սեւեռովը և պարզաբանեն ու մարտնչու Գուլէ և նեղ գայ այդ նոր չափերին Ազգային ժողովի զահիճը,—այն, ահա թէ ինչպէս պէտք է վերաշինել, կարեւորել, ընդլայնել: Եւ այդ՝ ամենայն հեռատեսութեամբ, միշտ խոհեմ և խոհուն և կօրեկա կերպիւ,—մի քայլ անգամ աւելի յառաջ չըղնել, քան օսմանական ազատամիտ յառաջողիմականները և մի նստա անգամ աններդաշնակ չ'երթըլ քան Օսմանեան ընթացիկ քաղաքականութեան ղեկավարները:

Պակաս փայլուն, բայց և պակաս զժառրկի դեր չէ յատկացում այսօր Ազգային ժողովին և օսմանական արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Եւ այն՝ դարձեալ ներդաշնակ պետականի հետ: Այդ ասպարէզում մենք թէ բարոյական իրաւունք և թէ մեծ շաներ ունինք, դարելով սրբազորւած քաղաքակրթութիւն ունինք, հինգհարիւր տարւայ օրինակելի հպատակներ ենք եղել (փակագծի մէջ ասեմ)՝ խոնարհ և տէրանց համար, վայ ինձ,—սարուկներ) և, չընայած հայ ազգի բարեխնամ հայր Արդու Համիդի (սուլթանն ու չոր եաշայ)՝ ներթաճ հարիւր հազարանոց ջարդերին, այսօր ևս դեռ ներկայացնում ենք մի պատկանելի թիւ—երկու միլիոն, որ ևս տրամադիր եմ, իբրեւ minimum ընդունել: Ահա այս հիմանց վրայ մենք ազատ խղճով ձեռք-ձեռքի տալով, ոտառոտ կարող ենք ընթանալ Օսմանեան արտաքին քաղաքականութեան ղեկը բռնողներին հետ (խնդրեմ ուշադրութիւն), ուստի և կարող կը լինենք ներկայանալ, իբրեւ մի յայտնի իսկուոր, գործն Օսմանեան արտաքին քաղաքականութեան մէջ:

Ահա թէ ինչու ևս նշանակալից, իբրեւ պատմական, մասնաւորապէս քաղաքական բեկիւն փաստ ընդունելի և համարեցի ս. էջմիածնի կամարների տակ

նոյեմբերի 1-ին միջազգային (և ոչ տեղական) լեզուով արտասանւած իր դիմաց Հայ ազգի արտայայտուած երախտագիտական առ Ռուսաց մեր Քաղաւոր Կայսրը արտաբերուի զգացմունքը և այն՝ արտայայտուած Հայ ազգի միակ քաղաքական (ինչպէս ևս բնորոշեցի) հաւաքական հեղինակաւոր հաստատութեան—Օսմանցահայ Ազգային ժողովի Ատենապետ, ամենքիս սիրելի Մինաս Չերազի բերանով:

Եւ ևս հաւատացած եմ, որ մեր ողորմած Կայսրը, որի Գայիսոնի բրիտաննէալայել գորութեամբ ստեղծւած են արեւելեան քրիստոնէից ամբողջ երկու թագաւորութիւն, բարեհաճ աչքով կընայի համայն Հայ ազգի այս սրտառու շարտայայտութեան վրայ, որով աներկմիտ կերպով, հայութեան սրտի սուրբ տաճարի մէջ, բարձրաձայն շեշտով նրա քաղաքական առաջին քայլը բնորոշեց:

Բովապետ Բ. Նաւատարդեան

ԳԵՐԱՊՈՒՏԻԻ Տ. ՆԵՐՍԷՍ Ծ. Վ. ԽԱՐԱԽԱՆԵԱՆ

Կաթողիկոսական ընտրութեան եկած պատգամաւորների մէջն է և Մշոյ առաջնորդ Տ. Ներսէս ծայրագոյն վարդապետ Պարախանեան: Մեր Գերապատու այս հիւրը դեռ Մակար կաթողիկոսի օրով իր թեմի միահամուռ փափագով ս. էջմիածին պիտի դար եպիսկոպոս ձեռնադրուելու, սակայն սուլթանական կառավարութիւնը Տ. Ներսէս վարդապետին բանտարկեց և ապա մեր ազգընտիր իգմբիւրեանի հետ արքայից Երուսաղէմ, ուր տասներկու տարի մնալուց յետոյ նորեւս վերադարձաւ Կ. Պոլիս Վեհափառ Իգմբիւրեանի հետ:

Գերապատու Տ. Ներսէս վարդապետը մտորում է իր թեմը վերադառնալուն պէս Մուշում հիմնել երկրագործական դպրոց և օրինակելի աղարակ:

Ցանկալի է և նպատակայարմար, որ մեր նպատաւաւորը իր հովանու տակ տունէր Մուշում հիմնելիք այդ դպրոցն ու աղարակը և հնարաւորութիւն տար Վեհափառ Իգմբիւրեանի լծակից—աքտորական զիտակից գործակցին իրագործելու իր այդ մտորումները: Հայր Ն. Ծ. Վ. Պարախանեանի պատկերը տպագրւած է Տարազի № 7, արքայից Վեհափառ Իգմբիւրեանի հետ վերադարձի առիթով:

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Քաղաւոր Կայսրի պատասխանը

Կաթողիկոսական տեղապահ Սուրենեան արքեպիսկոպոսը հետեւեալ հեռագիրն է ստացել Կ. Փոխարքայ գեներալ-ադիւտանտ Կոմս Վօրօնցով-Դաշկովից.

Ճարադոյն պատրիարք կաթողիկոսի տեղապահ Գէորգ արքեպիսկոպոս Սուրենեանցին.

Ձեր հեռագիրը հոկտեմբերի 30-ից պատրիարք-կաթողիկոսի ընտրութեան համար գումարւած պատգամաւորների անունից՝ ենթարկեց ստատուս-սեկրետար բարձր Նօրէի միջոցով Բարձրագոյն բարեհայեցողութեան: Այդ մասին եղած ամենահպատակօրէն զեկուցման հիման վրայ՝ Նորին Մեծութիւնը իր սեպհական ձեռքով գծագրեց.

«Անկեղծօրէն շնորհակալութիւն եմ անում արքայալսւած զգացմանց համար»:

Այդ մասին հաղորդում եմ ձեր բարձր սրբաշնութեանը՝ պատգամաւորական ժողովին յայտնելու համար:

Գեներալ-ադիւտ. Կոմս Վօրօնցով-Դաշկով.

Մեզ հիւր են նոյնպէս պ. պ. Արշակ Չոպանեան՝ Անահիտի խմբագիրը, դոկտոր Տաղաւարեան, որոնց պատկերները կը տպագրուեն Տարազի հետեւեալ համարում միւս գրականագէտ և հրատարակաւոր տաճկահայ կաթող. պատգամաւորների հետ:

Երեւանի և Թիֆլիսի հայ հասարակութիւնները ի պատիւ կաթողիկ. պատգամաւորների հանդիսաւոր ճաշկերոյթներ տւին, ուր մեր հիւրերը փայլել են իրանց պերճ ճաշկերով:

Տարազի № 8-ը, որն ամբողջովին նւիրւած է Լ. Տօլստոյին, լոյս կը տեսնի Արքիւրի հոկտեմբերի տետրի հետ, որը նոյնպէս նւիրւած է Լ. Տօլստոյի ուղեւորութեան և ի միջի այլ պատկերների պիտի տպագրուի և տիեզերահոգեւոր գրականագէտ ինքնաձեռագիրը իր պատկերի տակ՝ նւիրւած թերթի խմբագրին:

Կաթողիկոսական ընտրութեան պաշտօնադրերը Փոխարքային կը ներկայացնեն Թիֆլիսի թեմի սրբազան առաջնորդը, կաթող. բնաւ, ժողովի անուանակար պ. Մինաս Չերազ և Կովկ. բարեգործ. ընկ. նախագահ պ. Ս. Յարութիւնեան:

Տարազի ներկայ №-ի հետ ուղարկւում ենք մեր բաժանորդներին Կովկասի Երեւոյ թերթի № 1, որ լոյս տեսաւ Թիֆլիսում Վեհափառ Իգմբիւրեանի ընտրութեան օրը:

ԶԲՕՍԱՆՔ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ՎԱՅՐԵՐՈՒՄ

Հայ թերթերն արձանագրում են, որ երբեք ու իշխանություն կաթողիկոսական ընտրություններին պատգամաւորներն այնքան վախելու էին իւր-իւրեք, ինչպէս այս անգամ: Իսկ ուստի թերթերից մէկի թղթակիցը մատնանի է անում այն հանգամանքի վրայ, որ իշխանութիւնը երևան գնացող պատգամաւորներին կառավարները շատ դրամ պահանջեցին և երկու կողմերն էլ յամառելով, պատգամաւորներից ու մանր մի օր աւելի մնացին իշխանութիւն և հարաւորութիւն ունեցան այցելելու աղգային թանգարանն ու մատենադարանը:

Ուշադրութեան արժանին ի հարկէ կառավարները չեն, որոնք ամեն տեղ էլ միեւնոյնն են: Եստ-եստ Պալանա գնալիս, հաղիւ 6-7 վերստ ճանապարհի համար երկաթուղու կայարանից մի ձիանի կառավարն հինգ թուրքի էր պահանջում օտարականից, չը նայած, որ այդ օրը նոյն իսկ ոչ ոք չէր գնում այնտեղ: Այլ կշտամբելին այն է, որ կարգադրիչները վաղորօր չէին վարձել պատգամաւորներին համար կառ-քեր ոչ միայն իրանց սովորական գներով, այլ և պա-կասացրած:

Սակայն չարիք չըկայ, ասում են, որ բարիք չը ծնի: Եւ յիշուի ուստ լրագրի թղթակիցը մի օր աւելի մնալով իշխանութիւնում բողոք է ունեցել տեսնել մեր աղ-գային թանգարանի և մատենադարանի անդնահատելի հարստութիւնները: Հայկական աղիւզ դրօշակները, թաղերը, արևուտի նուրբ արտադրութիւններ, ծաղ-

րիկ են, ներս մտել, հաւատոյ խո-րան կառուցել: Արդեօք հայի նման տոկունութեան արտադրու-թիւններ ունին այժմեան լուսա-ւոր աշխարհների ճարտարագետ քրիստոնեաները:

Ճանապարհների յարմար հա-ղորդակցութեան շնորհիւ ան-շուշտ կաթողիկոսի օժմանը ոչ միայն շատ հեռու տեղերից հա-յերը, այլև օտարներն էլ կը կա-մենան այցելել թէ ու իշխանի-նր իր շրջակայ վանքերով և թէ Անին: Հրաւիրում ենք ձեռնհաս-ներին այժմեանից կաղմակերպել մի մասնավորով, որն ամենաշա-փաւոր և բոլորովին որոշած գնով ընդունէր ուխտաւորներին Բաթումից, Թիֆլիսից, Կ. Պոլ-սից, Տրապիզոնից, Չմիւնիայից, Բազելից մի ամբողջ ամսով, կամ քառասուն օրով պտտեցնել մեր սրբազան հայրենիքի պատմական վայրերը, տալով նրանց լիովին յարմարութիւններ այնպէս, որ նրանք ապահով լինեն, թէ արեւն չեն պղտորել, չեն շահագործել:

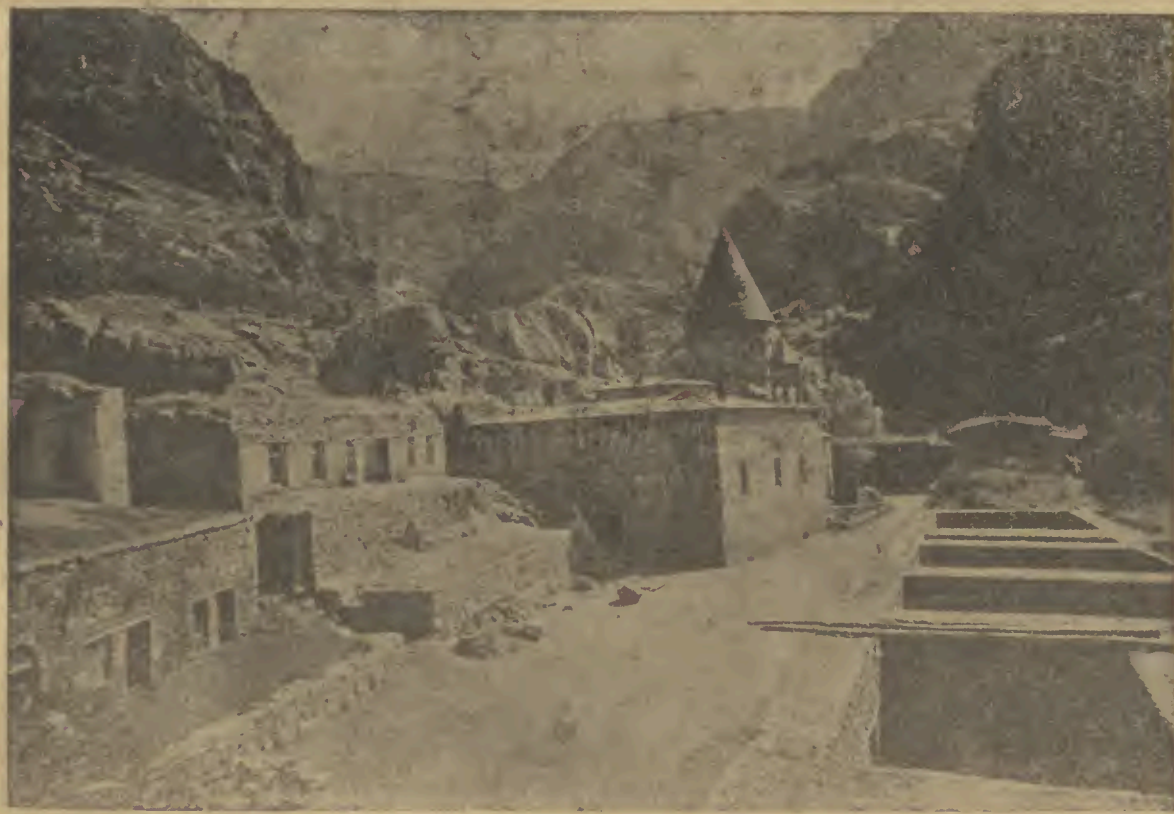

Ս. Էջմիածնայ աղգային մատենադարան

կանկար, մազադրի վրայ գրչադրեր և այլն և այլն: Իսկ եթէ ուստ թերթի թղթակիցը կարողացած լինէր այցելել և ու իշխանութիւն չըլտակայքը, նրա անհամար մէկը միւսից հոյակապ վանքերն, անշուշտ աւելի որոշ գաղափար կը կազմէր, թէ հսկայ Արարատի ստորո-տում մի ժամանակ ինչպէս է եղել հայը տարածում քաղաքակրթութիւնը:

Նայեցէք Գեղարդայ վանքին: Ժայռի դադաթը փո-

ռ չիւրանցներում, ոչ կառավարներից: Տաճկաստանից եկողների համար կարելի է ստանալ արտօնեալ ընդհանուր մի ան-ցադիր: Գերմանական շոգենաւային ընկ. Սև ծովի վրայով զբօսնող ուխտաւորների համար կը տան Մասնավորով շատ էժա-նայրած տոմսեր: Անդրկովկասեան երկա-թուղուց կարելի է ստանալ ամբողջ վագոն-

Գ. և Պ. արդ կամ Ա. յ. ք. լ. օ. ան ք

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Աշտ ողորմած հայոց թագաւորի խաչը, Հետոն թագաւորի թագը, ներսէս շնորհալու տեստարանն ու բաժակը:

ներ, միայն դժւարինը մեր գա-ւառական քաղաքներում և գիւ-ղերում յարմար իշխաններ պատ-րաստելն է:

Անհրաժեշտ կըլինի հրատա-րակել ամբիօր ուղեցոյց պատ-կերներով, պատմական տեղեկու-թիւններով և քարտէզներով:

Ճանկալի էր որ այդ Մասնա-ժողովը կազմէր Կովկասեան Հայոց Բարեգործ. Ընկ. նախա-ձեռնութեամբ:

ԱՐԱՐԱՏԻ ԿԱԼԱՆԱԿՈՐՈՒՄԸ

Գործին իշխանից հեռադրում են, որ սրբազան տեղակալը ԱՐԱՐԱՏ ամսագրի հոկտեմբերի №-ը կալանաւորել է վնասակար ուղղութեան համար:

ՄԵՐ ԼՐԱԳՐԱՆ ԲԱՐԵՐՈՑ

Սեպտ. 11-ի «Тифлис. Новост-ти» լրագրի № 64-ում տպագրւած է «Маленькая Тиф. Хроника» և ստորագրւած է Хроникеръ:

Այդ լրագիրը, որի հրատարա-կիչը մեզ անյայտ Գ. Դ. Аре-шевъ-ն է և խմբագիրը նոյնպէս մեզ անյայտ Ս. Я. Франчески, Տիգրան Նաղարեանից հարցնում է, ով է լրագրութիւն տեղ նրան կովկասեան մամուլի կողմից Բեր-լինում ներկայացուցիչ լինելու և այդ հարցը լրագրողների (?!) ժողովում հարկէ դատում բարձ-րացնելու:

Մենք կապ և մասնակցութիւն չունենք լրագրողների այն ժո-ղովների հետ, որոնց ներկայա-ցուցիչները են Արեշե, Ֆրանչես-կի etc: Սակայն յարգելով տպա-գրական խօսքը պատասխանում ենք «Тиф. Новости»-ի լրագրին՝

1) Որ մենք մեր ամբողջ գոր-ծունէութեան ընթացքում երբեք ոչ մի տեղ չենք ներկայացրել մեզ իրեն կովկասեան, կամ Թիֆ-լիսի մամուլի ներկայացուցիչ:

2) Մենք ունենք պաշտօնական ՓԱՍՏԱԹՈՂԹ Միջազգային Մա-մուլի Գաշնակցութեան կենդրոնական վարչութիւնից, որով մենք հաւա-րաւորութիւն ունենք թէ եւրո-

պայում և թէ Ամերիկայում ներ-կայանալ իբրեւ անդամ այդ դաշ-նակցութեան, կրելով բոլոր այն արտօնութիւններն, որ պարտա-կանութիւնները, որ տրւում են այդ աշխարհների մամուլի ներ-կայացուցիչներից նրանց, որոնք անգամ են Միջազգային Մամուլի Գաշնակցութեան:

3) Տեղական մամուլի ներկայա-ցուցիչներից նրանք, որոնք կը կամենային իրանց աչքերով կար-դալ, որ մենք երբեք պատիւ չենք ունեցել մեզ ներկայացնել ոչ մի ժամանակ և ոչ մի տեղ իբրեւ լրագր Կովկասի, թէ Թիֆլիսի մամուլի, կարող են ամեն օր մըտ-նել ԱՂԲԻՐԻ և ՏԱՐԱԶԻ խմ-բագրութեան կից Միջազգային Մամուլի քիթօն և համոզել, որ մենք շատ և շատ հեռու կապ ու-նենք տեղական ժուրնալիստե-րից նրանց հետ, որոնց ասպա-րէզը փողոցն է, գործունէութեան յենակէտը զրպարտութիւնն ու մասխարութիւնը:

Ի վերջոյ աւելորդ չենք համա-րում յայտնել, որ բացի Միջազ-գային Մամուլի Գաշնակցութեան ան-դամ լինելուց, բացի Պորտուգա-լիայի դիտութեան, արևուտի և խաղաղութեան Մնայուն Միջազ-գային Կոմիտէի ամբողջ Ռուսիայում Տիգրան Նաղարեան միակ լրա-գորը լինելուց, նա այս տարի էլ Պարիզից հրաւիրւած է պրօֆէ-սոր պ. Jean Bernard-ի յատուկ գրութեամբաշխատակից La Presse Associée-ի: Իսկ պ. J. Bernard և Ecole du journaliste-ում և l'Ecole Hautes Etudes Sociales-ում ու-սուցչապետ է ու La Presse Asso-ciée-ի էլ գլխավորը:

Հանր կայաւելացնելու, որ մա-մուլի զրօշակը անարատ պահե-լու համար չը պէտք է ինտրիգ-ներով և ինսուանցիաներով օժ-տելը:

Գալով է, է ուղղագրութեան այդ արդէն Պետերբուրգի դիտու-թիւնների ձեռնարանում հերթա-կան հարցն է: Սակայն ինչպէս նկատում ենք գիտութիւնն ու ճշմարտութիւնը չեն Թիֆլիս. Нов.-ի և նրա ներկայացուցիչ-ների զօրավիզը:

